

İZMİR'DE KÖRFEZ KİRLİLİĞİNİN KÜLTÜREL BOYUTU

Prof. Dr. Adnan AKYARLI
Ege Kültür Vakfı Kurucu Üyesi ve
DEÜ Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü
Öğretim Üyesi

İzmir, kendi adı ile anılan bir körfezin çevresinde yerleşmiş bulunan bir kıyı kentidir ve kıyı kentleri normal olarak insanların denizle iç içe yaşadığı ve bunun sonucunda, kent kültürünü oluşturan yaşam bileşenleri arasında denizin de etkin olarak yer aldığı yörelerdir. Oysa kent çevresinde denizle bütünleşen böylesi bir yaşam, günümüzün orta yaşlı İzmir kentlisi için birkaç on yıl önce kendisinin; orta yaşın altında ise babasının veya en azından dedesinin yaşadığı ve artık geçmişte kalmış olan bir anıdır. Son yıllarda hızla artan kirlenme, İzmir Körfezi'ni deniz olma niteliğinden uzaklaştırmış; kent yaşamındaki etkinliğini yok etmiş; kısaca İzmir Körfezi'nin bireylerde deniz kültürünün oluşumuna katkıda bulunma işlevini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır.

İzmir Körfezi kirliliğini kontrol etmek amacıyla yönelik çalışmalar uzunca bir süreden bu yana sürdürülmektedir. Oysa kıyı bölgeleri ve özellikle körfezler, sadece kirlilik faktörüyle değil, bütün yaşamsal bileşenleriyle ele alınmalı ve insan, deniz, kara, interland ve ekonomi ilişkilerinin bütünlük içinde yorumlandığı mekanlar olmalıdır. Bu mekanların alt yapı planlaması, çağdaş ve sağlıklı çözümler için gerekli olmakla beraber tek başına yeterli değildir. Önerilecek çözümlerin yaşam biçimiyle, yani ekonomik, sosyal ve kültürel etkinliklerle birlikte düşünülmesi gerekir. Çağdaş anlamda bir kıyı yönetiminde öngörülen temel hedef, kıyı alanlarının imkanlarından sürdürülebilir bir biçimde yararlanılmasını sağlamaktır. Ancak İzmir Körfezi'nin yönetiminde bu hedefe ulaşamamıştır ve geçmişte Bayraklı, Güzelyalı ve nihayet İnciraltı gibi kent çevrelerinde yararlandığımız olanaklar, günümüze kadar sürdürülememiştir. Günümüzde bu anlamda en yakın deniz, ne yazık ki artık Urla'dan başlamaktadır.

Başarılı bir kıyı yönetiminin İzmir Körfezi özelinde ana hedefi, körfezin önemli bir doğal zenginlik kaynağı olan olanaklarından yeniden dengeli ve sürdürülebilir biçimde yararlanılabilmesini sağlamak olmalıdır. Bu ise birçok İzmirli için, 1960'lı yılların yaşamından günümüze taşıdıkları, en azından İnciraltı mevkiinde tekrar denize girilebilmesi arzusu ile özdeşleşmektedir.

Bu tür ihtiyaçlar ve toplumsal talepler, İzmir Körfezi'ni tüm bileşenleri ile ele alan etkin bir "Körfez Yönetimi"ni zorunlu kılmaktadır. Görevlerini halkın oyları ile almış bulunan yerel yönetimler, bu kurumsal yapı için önder bir konumda olmalı ve bu kurum, körfeze ilişkin her türlü faaliyeti denetlemede ve bu faaliyetlere ilişkin olan uygulama kararlarını vermede, etkin yetkilerle donatılmalıdır.

Bunun yanı sıra "Büyük Kanal Projesi" çok fazla değişikliğe uğratılmadan mümkün olan en kısa sürede bitirilmeli; ancak tek gündem maddesi olmaktan çıkarılarak, İzmir Körfezi'ndeki kirlenmenin kontrolü konusunda "Büyük Kanal Projesi"ni aşan yeni stratejiler üretilmeli ve bunların uygulanması yönündeki çalışmalar başlatılmalıdır.

Bu konuda önemli bir diğer husus ise, toplumsal ilgi ve katılımıdır. Geçmiş uygulamalardaki bazı hatalar ve gecikmeler İzmir halkının güvenini olumsuz yönde etkilemiş; beklenti ve duyarlılık düzeyini düşürmüştür. Bunun giderilmesi için yapılması gereken ilk iş, inandırıcı

EGE KÜLTÜR DERGİSİ, YIL 3, SAYI 4, EYLÜL 1994.

temeller üstünde yeni hedefler önermek ve halkı, bu doğrultuda alınan yol hakkında sürekli bilgilendirmektir.

Bu konuda yapılması gereken şeyler ise, örneğin halkın ilgisini canlı tutabilmek için periyodik bir “İzmir Körfezi” bülteni çıkarmak; kısaca alınan mesafeyi belirli periyotlarla halka duyurmaktır. Hedeflerle icraat arasındaki paralelliği izlemek, halkın güven duygusunu yükseltecek ve böylece giderek artan oranda bir katılım gücü ve destek sağlanabilecektir.